

Leerlingen van de RK Basisschool De Cramignon in Eijsden krijgen Franse les; tellen in het Frans. Foto's: Frans Claessen

FRANS EN DUITS IN HET BASISONDERWIJS Vier jaar later

In 2014 schreef Frank Claessen in LTM 5 een artikel over bijzondere initiatieven in Limburg met betrekking tot het vroegtijdig vreemdetalenonderwijs in het uiterste zuiden van Nederland. Inmiddels is er ook onderzoek gedaan naar de situatie in heel Nederland.

Op 27 september 2017 werd in het Gouvenementsgebouw in Maastricht de Landelijke Conferentie Buurtalen georganiseerd door Nuffic. Meer dan tweehonderd aanwezigen bespraken daar de verschillende aspecten van het onderwijs in de buurtalen in primair onderwijs (po) en voortgezet onderwijs (vo). In een van de zalen hing een opvallende 'buurtalenkaart' van Nederland waarop was aangegeven in welke plaatsen Frans of Duits in het po wordt gegeven en met welke scholen in het buitenland contacten zijn opgebouwd ten behoeve van uitwisseling. Nuffic heeft namelijk sinds twee jaar een Kenniscentrum Buurtalen en een van de opdrachten van dat centrum is het maken van een inventarisatie van alle scholen voor po waar Duits of Frans wordt

gegeven. Op het moment van schrijven van deze tekst is vastgelegd dat er in heel Nederland 32 po-scholen zijn waar Frans wordt gegeven en 65 waar Duits op het programma staat. Om deze getallen op hun juiste waarde te schatten, moeten ze worden afgezet tegen de 577 kilometer grens aan Duitsland en de 42 kilometer grens met Wallonië en met het aantal van ruim 6300 po-scholen in Nederland.

Vier jaar later

Waar in 2014 in de provincie Limburg nog sprake was van 22 basisscholen die zich bezighielden met een vorm van vroeg vreemdetalenonderwijs (vvt) Duits of Frans, zijn dat er nu 36 (24 Duits en 12 Frans). Deze stijging kan worden toegewezen aan de beschikbaarheid van provinciale subsidies en het enthousiasme van leerkrachten die deze vorm van onderwijs erbij willen doen. Want dat is mij na een week lang interviewen in Zuid-Limburg wel duidelijk geworden. Naast een directie die er honderd procent achter staat, moet je personeelsleden hebben die ervoor willen gaan; zo niet, dan stort het zorgvuldig neergezette bouwwerk na een tijdje weer in elkaar.

Wie geeft dat vak? Daarin is in die vier

jaar tijd niet zo veel veranderd. Het zijn de Nederlandse leerkrachten die op een of andere manier affiniteit met de betreffende taal hebben en de moeite willen doen om een na- of bijscholingscursus te volgen om op een gewenst ERK-niveau te komen, maar het is ook de Franstalige moeder die onder toezicht oog van de klassenleerkracht haar lessen geeft. Daarnaast ontmoette ik nog de muziekleerkracht die in alle klassen één keer in de veertien dagen haar lessen met Franse muziek in het Frans geeft.

Ook het waarom van deze lessen is deels nog steeds hetzelfde: men hoort Duits/Frans op de markt, de school ligt (letterlijk) op minder dan een steenworp van de grens, veel ouders werken over de grens of doen er boodschappen, op jonge leeftijd een moderne vreemde taal (mvt) aanleren is aanbevelenswaardig en kan het leren van Nederlands ten goede komen of het past in het totale curriculum. Dat laatste verdient enige uitleg. Er zijn basisscholen die vinden dat hun leerlingen in de hogere klassen wel wat extra aanloopjes naar het middelbaar onderwijs mogen hebben. Daarom worden er, soms in samenwerking met een nabijgelegen vo-school, lessenseries gegeven in

Tijdens onderzoek voorafgaand aan de interviews voor dit artikel stuitte ik op een verrassende regel uit de levensbeschrijving van mijn grootvader. Nadat deze in november 1892 een nieuwe baan kreeg aan de lagere school in 's-Heerenberg, schreef hij: 'Het hoofd (de heer P.H. Krutzer, een echte Limburger) gaf in de klassen vijf en zes ook Duitse les.'

Frans werd op enkele lagere scholen gegeven na de oprichting van de hbs in 1864. Voor dat schooltype dienden de leerlingen een toelatingsexamen te doen waarvan kennis van het Frans ook deel uitmaakte. Tijdens een vergadering van de Vereniging van leeraren aan Inrichtingen van Middelbaar Onderwijs in 1876 besloot men dat 'bij het toelatingsexamen geene kennis eener vreemde taal (meer) behoort gevorderd te worden'.

vakken als drama, Frans of sterrenkunde. Maar er zijn ook extremere argumenten: Franstalige ouders in Wallonië die hun kinderen naar een Nederlandse school sturen waar ook Frans wordt gegeven, en Nederlandse ouders die hun kinderen niet naar een Belgische school sturen als ze in Nederland een school kunnen vinden waar Frans wordt gegeven.

Omdat een school zelf mag weten hoe deze lessen worden ingevuld, zie je een enorme verscheidenheid in tijdsbesteding. Het kan variëren van de mogelijkheid om driemaal per schooljaar te kiezen voor een blok met Frans, hetgeen neerkomt op 12 uur per blok, tot 30 minuten per week in groep 1 tot en met 8, wat dan leidt tot 144 uur tijdens de gehele schoolperiode.

Lesmateriaal

Het vinden van lesmateriaal blijkt niet echt eenvoudig. Tijdens de eerdergenoemde nascholingen is wel gesproken over te gebruiken materiaal, maar zowel van directieleden als leerkrachten hoor je dat ze heel veel zelf bij elkaar zoeken en veel materiaal zelf maken. Nu is het ook moeilijk om materiaal voor deze doelgroep te vinden, want in het Duitse taalgebied bestaat bijna geen lesmateriaal voor Nederlandstalige kinderen die Duits willen leren, en voor het leren van Frans aan Nederlandstalige kinderen moet je gaan zoeken bij Vlaamse uitgeverijen die leveren aan het Vlaamse basisonderwijs.

Uitwisseling van basisschool De Meridiaan in Simpelveld met Gemeinschaftsgrundschule Schönblick in Heimbach (D)

Tijdens de gesprekken bleek ook dat bijna niemand op de hoogte is van wat hierover aan suggesties op de websites van Nuffic en de sectie Frans van Levende Talen staat. Op de vraag of leerkrachten die een mvt onderwijzen onderling contact met elkaar hebben om ervaringen en materiaal uit te wisselen, wordt vrijwel altijd negatief geantwoord.

Gelukkig wordt de inventarisatie van deze scholen in Nederland op dusdanige wijze gedaan dat elke school ook de vraag voorgelegd krijgt welk materiaal men gebruikt. Er ontstaat zo een database waar zowel scholen die al Frans of Duits op het rooster hebben staan als scholen die hiermee willen beginnen, in de toekomst uit kunnen putten – vooropgesteld natuurlijk dat Nuffic zijn Kenniscentrum Buurtalen nog enige tijd in leven houdt.

Uitwisselingen

Je kunt als school dan wel een buurtaal onderwijzen, maar je hebt het natuurlijk helemaal gemaakt als je ook met je leerlingen naar dat buurland gaat, bijvoorbeeld naar een school waar iets aan het onderwijs in het Nederlands wordt gedaan. Je zit dan met recht in het hogere echelon van internationalisering. Een basisschool in Simpelveld heeft het voor elkaar gekregen om jaarlijks met de groepen 5 tot en met 8 een uitwisseling te doen met een school in Duitsland, en ze hebben daarvoor zelfs vier verschillende

scholen ter beschikking. In december 2017 ging groep 7 met een dubbeldeksbus naar Heimbach in de Eiffel. Vooraf had iedere leerling een anderstalige leeftijdgenoot toegewezen gekregen en samen gingen ze langs een circuit van vijf verschillende activiteiten waarbij Nederlands en Duits gesproken kon worden: muziek, dans, gymnastiek, knutselen en spelletjes. Het is verbazingwekkend om te zien dat zoiets gewoon kan en dat de kinderen enorm veel plezier hebben.

Tot slot

Na een week onderdompeling kun je niet anders dan constateren dat buurtaalonderwijs een verrijking van het lesprogramma is. Op organisatorisch gebied vallen er echter nog wel stappen te zetten. De mogelijkheid voor leerkrachten om regionaal na- of bijscholing te volgen is in Limburg wel aanwezig via een project van de provincie en in de Achterhoek via een interregionaal project, maar het moet voor de rest van het land nog helemaal geregeld worden. Daarnaast geven de bezochte scholen aan dat ze openstaan voor het uitwisselen van ervaringen. Dit zou regionaal kunnen gebeuren en lijkt in de toekomst een voor de hand liggende taak voor het Kenniscentrum Buurtalen van Nuffic en de secties Frans en Duits van Levende Talen. Hopelijk kunnen we hierover over vier jaar lezen in LTM.

Frank Claessen